

4. *Радынова О.П. Музыкальное воспитание дошкольников : Учебник для студентов высших и средних педагогических учебных заведений. - 3-е изд. - М.: Академия, 2000.- 240 с.*

5. *Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям.- 4-е изд. - М.1973.- 288с.*

УДК 74(07):374

А. М.Король

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ УЧНІВ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

В статье рассматриваются возможности компетентностного подхода в обучении учащихся графическому дизайну во внешкольных учебных заведениях. Выясняется сущность понятия «компетентность», особенности компетентностного подхода во внешкольных учебных заведениях. Проанализированы основные виды компетенций, которыми необходимо овладеть при обучении учащихся графическому дизайну.

Ключевые слова: *компетентность, компетентностный подход, графический дизайн, внешкольные учебные заведения.*

The article discusses the possibility of competence-based approach in teaching graphic design students in extracurricular educational institutions. It turns out the essence of the concept of "competence", features the competency approach in extracurricular educational institutions. Analysis of the main types of competencies that must be mastered in teaching students graphically design.

Keywords: *competence, competence-based approach, graphic design, after-school educational institutions.*

«Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти. Вона спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні [2, с. 229].

На думку О. Биковської, актуальність застосування компетентнісного підходу в освіті, зокрема позашкільній, визначається необхідністю формування компетентностей особистості, її сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей, навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації [1, с. 158].

У сучасних позашкільних закладах освіти існують проблеми, які пов'язані із навчанням учнів графічного дизайну. Чинна практика опанування учнями основ графічного дизайну відчуває певні труднощі, пов'язані з упровадженням ефективних методів, форм і засобів навчання, які б дозволяли цілеспрямовано вирішувати складні завдання навчально-виховного процесу в позашкільних закладах. У зв'язку з цим важливо обґрунтувати можливості застосування компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну.

Світовий досвід і українські перспективи застосування компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували українські та зарубіжні вчені Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена, С. Шо та ін.

Проблемами навчання графічного дизайну в загальноосвітніх закладах опікуються Т. О. Божко, В. В. Вдовченко, А. С. Сімонік, В. П. Тименко та ін.

Незважаючи на доробок вищеназваних науковців, ще немає цілісних уявлень щодо використання компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну в позашкільних закладах.

Зазначимо, що у цих закладах освіти існує ряд невирішених проблем, пов'язаних з навчанням учнів. Немає повної ясності в загальних питаннях: яку роль відіграє графічний дизайн у художньому вихованні учнів; у чому специфіка навчання графічного дизайну в позашкільних закладах освіти. У якому обсязі цей вид дизайнерської діяльності повинен бути відображений у програмі позашкільних закладів освіти. Осмислення цих теоретичних

питань, узагальнення практики дасть можливість з'ясувати сутність проблеми використання компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну на рівні позашкільля.

Аби розв'язати цю проблему потрібно проаналізувати термін «компетентність» із позицій сучасних завдань освіти.

У минулому завдання освіти були орієнтовані на засвоєння знань, умінь, навичок, і така знаннева парадигма шкільної освіти була виправдана. Вчитель виступав основним носієм загальноосвітніх знань. Кількість інформації, яку прагнула дати школа, не переходила в якісні знання.

Сьогодні ми живемо в інший час, змінилася ситуація: школа перестає бути єдиним джерелом знань. Основним результатом освітньої діяльності сучасних загальноосвітніх навчальних закладів повинна стати не сама по собі система знань, умінь і навичок учнів, а комплекс компетентностей у таких галузях діяльності, як інтелектуальна, цивільна, правова, комунікаційна, інформаційна та ін., щоб випускник школи міг завжди самостійно вирішувати проблеми в різних сферах життя. Сучасну освіту можна вважати якісною, якщо її результати відповідатимуть заданій меті (або одній з них – сформованій особистості випускника) [8, с. 7].

Поняття «компетентність» зустрічається в педагогіці з середини ХХ ст. У словниках і довідниках подається таке визначення терміна «компетентність». Компетентність – це поінформованість, обізнаність, авторитетність. Компетентний (від лат. *competens*) – належний, відповідний – досвідчений у певній галузі, якомусь питанні; повноважний, повноправний у розв'язанні якоїсь справи.

Компетенція (лат. *competentia*) – коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, у яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід [6, с. 345].

Із зазначених визначень поняття можна зробити висновок, що компетенція належить до діяльності, а компетентність характеризує суб'єкта діяльності.

Якщо розглянути інші визначення компетентності, наприклад, такі: «компетентність – це знання, уміння, навички, а також способи і прийоми їх реалізації в діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особи» (Л. М. Мітіна) або «компетентність – це складна освіта, що включає комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, які забезпечують варіативність, оптимальність і ефективність побудови навчально-виховного процесу» (У. А. Адольф), то можна сказати, що знання, уміння і навички не протиставили компетентності. Поняття «компетентність» ширше за поняття «знання, уміння, навички», воно включає їх. У цілому ж обидва поняття – компетенція і компетентність – відображають цілісність та інтегральну суть результату освіти на будь-якому рівні і в будь-якому аспекті.

Таким чином, компетентність – інтегральна характеристика особистості, що визначає її здатність вирішувати проблеми і типові завдання, які виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального і життєвого досвіду та відповідно до засвоєної системи цінностей.

Компетентність можна розглядати як досвід різної діяльності. Її результатом стають уміння, здібності, особистісні орієнтації. Компетентності формуються у процесі навчання не тільки у школі, але і під впливом середовища (сім'ї, друзів), політики, культури, релігії та ін. [8, с. 8–9].

У зв'язку з цим реалізація компетентнісного підходу залежить від усієї освітньо-культурної ситуації, в якій живе і розвивається учень.

Компетентнісний підхід у позашкільній освіті реалізує декілька функцій. По-перше, він забезпечує формування компетентної особистості, яка має знання, вміння, навички, досвід, культуру. При цьому компетентнісний підхід не лише поєднує декілька сторін, складових у досягненні результату, а й забезпечує якісно новий, системний, цілісний результат. По-друге, компетентнісний підхід забезпечує якість позашкільньої освіти, сам її результат, що є категорією і характеристикою якості. По-третє, компетентнісний підхід забезпечує підвищення ефективності процесу навчання, виховання, розвитку та соціалізації, їх результативність. Це зумовлено тим, що позитивний вплив на один процес позитивно позначається на інших. Одночасне вирішення не одного завдання, а цілого комплексу сприятиме підвищенню ефективності роботи в цілому, її інтенсивності [1, с. 158].

Розглядаючи компетентнісний підхід у позашкільній освіті О. Биковська виділяє такі види компетентностей: пізнавальна, практична, творча і соціальна [1, с. 163]. Відповідно до нашого дослідження у навчанні учнів графічного дизайну вважаємо доцільним враховувати вище перелічені компетентності.

Так, пізнавальна компетентність озброює учнів поняттями, знаннями у сфері графічного дизайну, основними його видами, а також основною термінологією. Практична компетентність спрямована на виявлення в учнів умінь та навичок у процесі виконання завдань з графічного дизайну. Вона передбачає володіння різними графічними матеріалами, а також проектування носіїв візуальної інформації.

Творча компетентність спонукає учнів до розвитку креативних здібностей, фантазії, інтересу до основних видів графічного дизайну, а також формування художньо-естетичного смаку.

Соціальна компетентність забезпечує розвиток загальної культури учнів, їх ставлення до обраного виду діяльності - графічного дизайну.

Система навчання учнів графічного дизайну на основі компетентнісного підходу повинна передбачати:

- вивчення сучасного стану цього виду дизайнерської діяльності;
- послідовне ознайомлення учнів з основними видами графічного дизайну; осмислене ставлення до художньо організованого, інформаційного середовища;
- засвоєння учнями понять, знань про графічно-проектну діяльність та формування умінь відображати конкретні візуально-інформаційні об'єкти.

Проведені дослідження доводять, що навчання графічного дизайну учнів позашкільних закладів освіти на основі компетентнісного підходу дозволяє не тільки оволодіти елементами проектування, а виявити приховані можливості учнів, сила яких в звичайних освітніх умовах залишається незадіяною. При цьому учні легко і природно соціалізуються в інформаційному середовищі, засвоюють основні принципи графічного дизайну. Водночас вони вчаться дуже дефіцитному в нашому світі вмінню самостійно ставити та вирішувати проблеми графічного відображення інформації.

Актуальними завданнями під час навчання учнів графічного дизайну є:

- візуалізація (графічно-кольорове відображення певних понять у знакові форми) науково-інформаційного простору і природного середовища;
- упорядкування (систематизація і структуризація) сфери візуально-комунікативних відносин між людиною і середовищем;
- формування цілісного дизайнерського мислення в соціокультурному аспекті («зручність, користь, краса») на основі естетично-функціонального сприйняття і відображення предметів свідомістю учнів.

Використання компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну, крім виявлення та розвитку здібностей, буде допомагати наближенню позашкільного навчання до життя, візуально-інформаційного середовища, сприяти творчій активності, вихованню працелюбності, прагненню творити за законами краси та доцільності у будь-якій сфері діяльності.

Навчання учнів графічного дизайну з урахуванням компетентнісного підходу є значним резервом для підвищення рівня загальної дизайн-освіти у позашкільних закладах.

Література

1. **Биковська О.В.** *Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні: Монографія.* – К.: ІВЦ АЛКОН, 2006. – 356 с.
2. **Закон України «Про позашкільну освіту»** // *Освіта України. Нормативно-правові документи.* – К.: Міленіум, 2001. – С. 229–251.
3. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / [Н. М. Бібік, О. І. Локишина, О. В. Овчарук та ін.; за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К.: "К.І.С.", 2004. – 112 с.

4. *Основи дизайну: підручник для 10 кл. загальноосв. навч. закл. Профільн. рівень* / В. В. Вдовченко, Т. О. Божко, А. С. Сімонік та ін.; [за ред. В. В. Вдовченка]. – К. : Педагогічна думка, 2010. – 304 с., іл.

5. *Програма профільного навчання для загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання у 10-11-х класах «Графічний дизайн»* / В. В. Вдовченко, Т. О. Божко, В. П. Тименко // *Освіта і управління Т.10 – № 1.* – 2007. – С. 129–160.

6. *Словник іншомовних слів* / За редакцією О.С.Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – С. 345.

7. *Студия дизайна (методические материалы в помощь организаторам кружков и студий дизайна)* / Сост. П. А. Петропавловский. – К., 1991. – 52 с.

8. *Формирование ключевых компетентностей учащихся через проектную деятельность: Учебно-методическое пособие* / Авт.-сост.: Татарченкова С. С, Телешов С. В.; Под. ред. С. С. Татарченковой. – СПб.: КАРО, 2008. – 160 с: ил.

УДК 373.67

Н.М. Краснова

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНОСТІ СВІТОВІДОБРАЖЕННЯ УЧНІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статтє рассматриваются критерии и показатели сформированности мироотображения учащихся общеобразовательных специализированных школ художественного профиля в процессе изобразительной деятельности .

Ключевые слова: *мироотображение, изодеятельность, диагностика мироотображения.*

The article examines the criteria and indicators of formation mirootobrazheniya students of secondary specialized schools artistic profile in graphic activity.

Keywords: *mirootobrazhenie, izodeyatelnost, diagnosis mirootobrazheniya*

Сучасна освіта в Україні має світоглядну спрямованість, що дозволяє формувати світоглядні якості особистості, зокрема світовідображення як цілісної системи раціонального та емоційного перетворення образів (об'єктів) зовнішнього світу через призму естетичного моделювання дійсності, яка змінює та формує свідому особистість на основі художньо-творчої (образотворчої) діяльності. Це процес, на якому позначаються особливості віку учнів, що впливають на характеристику компонентів у структурі світовідображення, а також враховується основний засіб формування даного процесу - образотворча діяльність. У зв'язку з цим, критерії і показники світовідображення утворюють комплекс, що уможливує вимірювання такого складного процесу (див. схему 1). Аналіз наукової і методичної літератури засвідчує, що світовідображення присутнє у кожному з рівнів активного освоєння світу: *світовідчутті* (І.Карпенко, В.Нестеренко, О.Рудницька); *світосприйнятті* (Ю.Кулюткіна, О.Леонтєв, О.Рудницька, С.Тарасова); *світорозумінні* (А.Кузьмінський, В.Нестеренко); *світотлумаченні* (М.Мостепаненко); *світодіянні* (О.Бєлих, О.Дронова, О.Леонтєв, О.Рудницька, К.Шуртаков); *світоперетворенні* (А.Кузьмінський, М.Мостепаненко, О.Рудницька). Однак, незважаючи на існуючі праці у руслі проблеми світогляду і його компонентів, формування світовідображення учнями 5 – 7 класів у процесі образотворення, практично не досліджено.

Отже, у процесі світовідображення особистість відбиває предмети, об'єкти зовнішнього світу, прямує від його світовідчуття, світосприймання через їх осмислення, тлумачення до дії, тобто перетворювальної і творчої діяльності. Такий механізм не протиречить сутності процесу створення образів у мистецькій діяльності, зокрема у образотворчій, коли особистість сприймає образи світу, переробляє їх і відтворює (створює),